

**ВПЛИВ «ОСОБИСТІСНОГО ЧИННИКА»
НА ПРИЙНЯТТЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ
В АДМІНІСТРАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА ДЖ. У. БУША**

Пик С. М.

ВСТУП

Вісім років президентства Дж. У. Буша стали чи не найбільш контроверсійними у сучасній історії США, починаючи з доволі суперечливих виборів 2000 р., остаточні результати яких виголосив Верховний Суд лише через шість тижнів після голосування, і закінчуючи критикою і падінням рейтингів президента унаслідок загострення ситуації навколо Іраку. Сьогодні тогочасні події в Іраку сприймаються по-іншому, але й наступнику Дж. У. Буша на президентській посаді Б. Обамі, котрий у ході передвиборчої кампанії обіцяв вивести американські збройні сили з Іраку, не вдалося це зробити аж до кінця 2011 р., а згодом, у 2014 р., під тиском непереможних обставин довелося повернути їх туди знову. Тобто, ситуація в Іраку не така проста, як видається на перший погляд, і критика на адресу адміністрації президента Дж. У. Буша і його особисто поступово набуває позитивнішого звучання у порівнянні з критикою нерішучої позиції адміністрації президента Б. Обами щодо Іраку. Як зазначав Дж. У. Буш у своїх спогадах, «... минуль десятиліття, і люди вважатимуть мене президентом, котрий усвідомив центральний виклик нашого часу і дотримав слова забезпечити безпеку своєї країни», президентом, котрий «використовував могутність Америки для поширення свободи»¹.

Дж. У. Буш залишив неоднозначні враження від свого президентства: з одного боку, його адміністрація стикнулася з безпрецедентними викликами безпеці США і була змушена оперативного на них реагувати, а з іншого – стиль роботи президента дещо «відав» легковажністю, несумісною з рівнем серйозності проблем, які доводилося вирішувати. Як лідер найпотужнішої держави світу, він дозволяв собі, по суті, диктувати порядок денний на міжнародній арені, що не завжди сприймалося як належне лідерами інших держав і часто породжувало відчуження. Військові кампанії в Афганістані та Іраку, глобальна «війна проти тероризму», «вісь зла» стали візитними картками адміністрації

---

¹ Bush G. W. Decision Points. N. Y. : Broadway Paperbacks, 2011. P. 476–477.

Дж. У. Буша і водночас наслідковими проявами політичної особистості президента.

Мета дослідження – *виявити і простежити вплив особистості президента Дж. У. Буша на процес і результат прийняття зовнішньополітичних рішень в його адміністрації.*

Як відомо, традиційні процедури вироблення і прийняття зовнішньополітичних рішень в адміністрації Дж. У. Буша були порушені. Не маючи досвіду у зовнішній політиці і не бажаючи консультиватися з батьком – 41-м президентом Дж. Бушем, 43-ій президент покладався на свою радницю з питань національної безпеки К. Райс. Вона підбрала команду радників-професіоналів (Р. Армітидж, Б. Блеквілл, С. Хедлі, Р. Перл, Б. Зеллік та ін.), однак не намагалася узгоджувати їхні погляди з позицією Р. Чейні – Д. Рамсфельда – віце-президента й очільника Пентагону, які чинили вплив на президента, діючи в обхід держсекретаря К. Пауелла, і часто зневажали саму К. Райс². Якщо у тандемі Буш-41 – Б. Скоукрофт (радник з питань національної безпеки) останній радив, що робити, хоча президент і сам завжди це знав, то у тандемі Буш-43 – К. Райс президент постійно запитував, що робити, і чи має РНБ якийсь план дій. Він хотів керувати, приймати швидкі рішення, не витрачаючи свій час на «домашню роботу»: вивчення звітів, детальний аналіз проблем, розгляд усіх можливих опцій, дискусії й досягнення консенсусу у межах кабінету, а тому К. Райс і Р. Чейні обмежували інформаційний доступ до президента³. Звідси імпульсивність та імпровізація у процесі прийняття рішень.

У цьому контексті завдання пропонованого дослідження – *з'ясувати на основі п'ятифакторної моделі особистості (англ. Five Factors Model) переважаючий вимір особистості Дж. У. Буша і як він позначився на зовнішньополітичних рішеннях президента.*

1. Теоретико-методологічні аспекти дослідження «особистісного чинника» у зовнішній політиці

Слід зазначити, що теоретичні дослідження, присвячені оцінці або діагностиці політичної особистості у зовнішній політиці, так чи інакше кореспондуються з п'ятифакторною моделлю Р. МакКрея і П. Кости. Наприклад, О. Имелман на основі моделі особистості, розробленої

---

² Sparrow B. The Strategist. Brent Scowcroft and the Call of National Security. N. Y. : Public Affairs, 2015. P. 511, 531, 537.

³ Gartner J. D. How to Pick a President. What we want in a leader and what we need in a leader may be two different things. Psychology Today. 2016, January 5. URL: <http://www.psychologytoday.com/us/articles/201601/how-pick-president>; Suskind R. The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11. N. Y. : Simon and Schuster, 2006. P. 72, 79, 248.

Т. Міллоном, описує такі політичні типи особистості: активний-незалежний, який прагне влади і домінування (відповідає «екстраверсії» за п'ятифакторною моделлю), активний-залежний, який більше покладається на відданість і схвалення оточення, ніж професіоналізм («відкритість новому досвіду»), пасивний-незалежний, який віддає перевагу політичній стабільності, тверезому розрахунку, ніж ризикованій поведінці («сумлінність»), пасивний-амбівалентний – розсудливий, стриманий, поважає думку свого оточення («поступливість»), параноїдний – демонстративний нарцисизм, агресивність у поєднанні з амбівалентністю («нейротизм»)⁴. Д. Сімонтон, досліджуючи президентські стилі управління за даними попередніх досліджень особистісних рис президентів, їхнього біографічного досвіду, показників діяльності на посаді, за допомогою факторного і кластерного аналізу виокремлює такі типи: міжособистісний – президент постійно співпрацює зі своїм оточенням, заохочує членів кабінету висловлювати власні думки, сприяє командній роботі, гнучкий і схильний до компромісів (відповідає «поступливості» за п'ятифакторною моделлю), харизматичний – президент активно і залюбки взаємодіє з медіа, піклується про свій публічний імідж, вміє вести переговори і демонструвати свої ораторські здібності, випромінює енергію і рішучість, використовує посаду як засіб для самовираження, комфортно почувається на протокольних заходах, є популярним лідером на міжнародній арені («екстраверсія»), розсудливий – президент розуміє наслідки своїх рішень, далекоглядний і здатний оцінити розмаїття альтернатив, багато читає і вимагає для себе повної інформаційної звітності, обережний і консервативний у діяльності («сумлінність»), креативний – президент часто ініціює нові законопроекти і програми, привносить новації у роль голови виконавчої влади, не уникає крайнощів і рідко коли задовольняється поміркованою позицією («відкритість новому досвіду»), невротичний – президент часто віддає перевагу політичному успіху, ніж ефективності політики, майже ніколи не демонструє чіткого виваженого підходу до врегулювання тих чи інших питань, має проблеми зі здоров'ям, які даються взнаки під час складних періодів на посаді («нейротизм»)⁵. Дж. Пост і М. Херманн у своїх «дослідженнях на відстані», як вони їх називають, окрім визначених і науково доведених змінних особистості, що охоплює п'ятифакторна модель, звертають увагу на мотиви (влада,

---

⁴ Immelman A. The Assessment of Political Personality: A Psychodiagnostically Relevant Conceptualization and Methodology. *Political Psychology*, 1993, 14(4), P. 736–737.

⁵ Simonton D. K. Presidential Style: Personality, Biography, and Performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1988, 55(6), P. 929, 931.

досягнення, приналежність) і сприйняття особистості (специфічні переконання, ставлення до оточення, цінності), застосовуючи контент-аналіз виступів, висловлювань, інтерв'ю особи, яку вивчають. Дж. Пост пропонує інтегрований профіль політичної особистості, що складається з п'яти частин: розвиток особи в історичному контексті країни (культурні та історичні передумови, родинне походження, освіта, професійна діяльність, маркери лідерства, найближче оточення), загальні риси особистості (баланс між роботою, особистим життям і відпочинком, включаючи стан здоров'я, інтелектуальні здібності, емоційні реакції, мотивація і структура характеру, міжособистісна взаємодія), світогляд (сприйняття політичної дійсності, основні переконання, політична філософія, ідеологія, цілі і політичні погляди, націоналізм та ідентифікація себе з країною), лідерський стиль (визначення своєї ролі, взаємовідносини із суспільством, ораторські здібності, стратегія і тактика, прийняття рішень та їх імплементація), зовнішнє сприйняття (зв'язок політичної поведінки й особистісних характеристик, взаємодія з іншими політичними діячами, включаючи опозиційних лідерів та лідерів іноземних держав)⁶. Натомість М. Херманн, вибудовуючи профіль лідерського стилю, виокремлює сім ключових особистісних характеристик: переконання лідера у здатності контролювати хід подій, потреба влади, самовпевненість, комплексність сприйняття, цілеспрямованість, ставлення до зовнішнього середовища кризь призму свого оточення, недовіра до інших⁷. В обидвох профілях присутні елементи п'ятифакторної моделі, хоча, на перший погляд, вони демонструють більш комплексний підхід. Насправді, п'ятифакторна модель завдяки гнучкості й абстракції поглинає інші моделі характеристики особистості, враховуючи біологічну природу і «дополітичність» особистості. Про це свідчить дослідження Т. Гравелла, Дж. Райфлера і Т. Скотто, які розглядають зовнішньополітичні уподобання і позиції держав (інтернаціоналізм і співпраця, ізоляціонізм, військовий інтернаціоналізм, підтримка глобальної справедливості) у зв'язку з особистісними характеристиками їхніх лідерів і переважаючими настроями суспільств. Відповідно, «відкритість новому досвіду» і «поступливість» за п'ятифакторною моделлю сприяють інтернаціоналізму і співпраці, а також мають позитивний ефект на підтримку глобальної справедливості. «Сумлінність» кореспондується з ізоляціонізмом та військовим

---

⁶ Post J. M. Assessing Leaders at a Distance: The Political Personality Profile / The Psychological Assessment of Political Leaders. With Profiles of Saddam Hussein and Bill Clinton, ed. by J. M. Post. Michigan : The University of Michigan Press, 2003. P. 102–104.

⁷ Hermann M. G. Assessing Leadership Style: Trait Analysis / The Psychological Assessment of Political Leaders. With Profiles of Saddam Hussein and Bill Clinton, ed. by J. M. Post. Michigan : The University of Michigan Press, 2003. P. 204.

інтернаціоналізмом, а «екстраверсія» – лише з військовим інтернаціоналізмом. «Поступливість» і «нейротизм» (емоційна стабільність) не мають впливу на військовий інтернаціоналізм: турботливі, співчутливі лідери не схильні застосовувати збройні сили за кордоном, незалежно від цілей, однак легко погоджуються з тиском оточення і можуть вибрати військовий шлях; емоційно стабільні лідери не бояться потенційних зовнішніх загроз, але водночас менше зацікавлені у здобутках від застосування сили⁸.

Присутність елементів п'ятифакторної моделі у дослідженнях, присвячених характеристиці політичної особистості у зовнішній політиці, дає підстави вважати її теоретично універсальною для подібних досліджень. Якщо припустити, що серед п'яти основних вимірів особистості провідною для Дж. У. Буша була «екстраверсія» з невисоким показником «поступливості», то це був «активний-незалежний» президент, який прагнув влади і домінування (О. Имелман), «харизматичний» (Д. Сімонтон), схильний до політики «військового інтернаціоналізму» (Т. Гравелл, Дж. Райфлер і Т. Скотто).

2. «Екстраверсія» як основний вимір особистості президента Дж. У. Буша

Правильність цього припущення підтверджують дослідження політичної особистості і психобіографічного портрету Дж. У. Буша. Зокрема, О. Имелман вказує, що особистість Дж. У. Буша – це поєднання відкритості, компанійськості з домінуванням/контролюванням і з виразними характеристиками другого порядку – рішучістю, безстрашністю та авантюризмом. Своєрідним проявом соціальної відкритості і домінування Дж. У. Буша була звичка давати людям грайливі прізвиська – так він здобував прихильність оточення і невимушено поширював свій вплив⁹. Дж. Гартнер називає Дж. У. Буша «альфа-президентом», наділеним надмірною енергією і схильністю до імпульсивних дій, переконаним у своїй історичній місії і правильності свого стратегічного бачення. Звідси – небажання вникати у складнощі проблем, які потрібно вирішувати, неухважність і навіть нерозсудливість, натомість ірраціональна самовпевненість і ризиковані поспішні рішення. До слова, у школі його кликали «Bushtail» (з англ. бадьора,

---

⁸ Gravelle T. B., Reifler J., Scotto Th. J. Personality Traits and Foreign Policy Attitudes: A cross-national exploratory study. *Personality and Individual Differences*, 2020, 153 [109607]. doi:10.1016/j.paid.2019.109607

⁹ Immelman A. The Political Personality of U.S. President George W. Bush / *Political Leadership for the New Century: Personality and Behavior among American Leaders*, ed. by L. O. Valenty, O. Feldman. Westport, CT: Praeger, 2002. P. 91–92, 95. URL: http://digitalcommons.csbsju.edu/psychology_pubs/52/

енергійна людина, сповнена ентузіазму) за невміння спокійно поводитися¹⁰. На думку Дж. Пфіффера, на посаді президента Дж. У. Буш продемонстрував вражаючі лідерські якості. Насамперед, це рішучість і нетерпимість до затримки прийняття рішень, налаштованість діяти у силу моральної необхідності, наполегливість на шляху до досягнення поставленої мети, персоніфікація міжнародних відносин, релігійність і сповідування універсальних цінностей. Слід додати й своєрідну ексцентричність Дж. У. Буша: на запитання про найбільш шанованого ним *політичного* філософа він відповів, що це – Ісус Христос¹¹. М. О'Рейлі та У. Ренфро взагалі порівнюють Дж. У. Буша з хрестоносцем, переконаним у правильності своєї політики і рації своїх ідеологічних поглядів. Його відвертий націоналізм, концепція унілатералізму і відкидання будь-яких обмежень для США на міжнародній арені сприймалися критиками як наївність і «парафіяльна обмеженість». Тим не менше, як лідер-експансіоніст, президент Буш намагався нав'язати свої погляди іншим: оточенню, членам Конгресу, американському народу, лідерам іноземних держав та міжнародній громадській думці. А як лідер-місіонер (євангеліст) він шукав шляхів прихилити інших на свій бік і не особливо переймався, коли погляди тих інших людей суперечили його власним¹².

Дж. У. Буша характеризують як досить впертого, коли йдеться про необхідність переглянути прийняте рішення, а також як непохитного у кризові моменти. Його самодисципліна – у свій сороковий день народження він покинув зловживати алкоголем – допомагала плекати віру у те, що раз він зцілювся, значить покликаний здійснити історичну місію для своєї країни. Це наповнювало його президентство певним «войовничим» ідеалізмом¹³. Свої надії звільнити світ від тиранії, поширити демократію, покінчити з тероризмом президент Буш плував з політикою, а оскільки не любив займатися складними проблемами, це мало робити його оточення. Події 11 вересня 2001 р. дали йому змогу

---

¹⁰ Gartner J. D. How to Pick a President. What we want in a leader and what we need in a leader may be two different things. *Psychology Today*. 2016, January 5. URL: <http://www.psychologytoday.com/us/articles/201601/how-pick-president>

¹¹ Pfiffner J. P. George W. Bush: Policy, Politics, and Personality / *New Challenges for the American Presidency*, ed. by G. C. Edwards III, Ph. J. Davies. N. Y. : Pearson / Longman, 2004. P. 161–163, 167. URL: http://pfiffner.gmu.edu/files/pdfs/Book_Chapters/Bush%20Personality,%202004.pdf

¹² O'Reilly M. J., Renfro W. B. Like Father, Like Son? A Comparison of the Foreign Policies of George H. W. Bush and George W. Bush. *Historia Actual Online*, 2006, 10, P. 30. URL: <http://researchgate.net/publication>

¹³ Baker P. *Days of Fire. Bush and Cheney in the White House*. N. Y. : Doubleday, 2013. P. 18.

імпровізувати, діяти інстинктивно, приймати швидкі імпульсивні рішення, не приховуючи агресивності, адже жодних протоколів реагування на такі виклики в адміністрації не було¹⁴. На думку радників і найближчого оточення, сила президента Буша – в умінні сміливими ініціативами задавати тон кабінетних дебатів, фокусуватися на конкретному питанні і чітко, з легкістю доводити його до розв’язання. Як сильний рішучий лідер, він схильний швидше віддавати накази, ніж шукати консенсус¹⁵. Що цікаво, публічно Дж. У. Буш такий самий, як і в приватному житті, що не часто трапляється серед політиків такого рівня. Його змагальний темперамент та енергійність балансувала самоорганізованість – прихильність до впорядкованості робочого часу, жести і мова тіла трансливали самовпевненість і деколи навіть зухвалість, а прямолінійність і безпосередність компенсувало хороше почуття гумору¹⁶. Дж. У. Буш любить розказувати смішні історії і не ставить до себе надто серйозно, а критику, якою б вона не була, завжди сприймає з оптимізмом. Він довіряє людям з найближчого оточення і з легкістю перетворює відносини з ними на більш особисті, ніж професійні, однак не допускає запізнь та неефективності у роботі. Незважаючи на важкі моменти свого президентства, він називає кожен день на посаді доволі радісним у підсумку¹⁷.

Невимушеність і безпосередність Дж. У. Буша, привнесена у політику найвищого рівня, часто ставали об’єктом кепкувань, особливо з боку європейської преси. Його називали неосвіченим, невихованим і навіть недолюбим, створюючи образ легковажного і несерйозного, що зовсім не личить президенту США. Частково це пояснюється відчуттям дискомфорту, адже лідерам європейських держав доводилося визначатися щодо порядку денного на міжнародній арені, який диктував президент Буш¹⁸, частково він сам провокував зневажливі відгуки у свій бік. Як старший син президента і внук сенатора (його дід Прескотт Шелдон Буш у 1952–1963 рр. був сенатором від штату Коннектикут), Дж. У. Буш своїм захисним психологічним механізмом свідомо обрав стратегію заниження сподівань, тобто поведився так, щоб не

---

¹⁴ Suskind R. *The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11*. N. Y. : Simon and Schuster, 2006. P. 72, 213.

¹⁵ Shawcross W. *Allies. The U.S., Britain, Europe, and the War in Iraq*. N. Y. : Public Affairs, 2004. P. 41–42.

¹⁶ Burka P. *The W. Nobody Knows. What he's like in real life*. Texas Monthly. 1999, June. URL: <http://www.texasmonthly.com/politics/the-w-nobody-knows>

¹⁷ Feller B. *Bush's Personality Shapes His Legacy*. The Associated Press. 2009, January 3. URL: <http://www.nbcnews.com/id/wbna28482517>

¹⁸ Shawcross W. *Allies. The U.S., Britain, Europe, and the War in Iraq*. N. Y. : Public Affairs, 2004. P. 39–40.

претендувати на високі аванси від родини. Його молодший брат Марвін одного разу висловився більш, ніж відверто: «Джордж? Та це родинний блазень»¹⁹. Натомість брат Джорджа Джеб охарактеризував його техаським висловом 'a hard case' (англ. агресивно налаштована, проблемна людина, зацікавлена лише у власних інтересах, з якою важко вжитися)²⁰. Звісно, у контексті родинних відносин це далеко не прихильні відгуки, але у політичному сенсі вони звучать як компліменти. Наприклад, свою думку про Дж. У. Буша змінив британський прем'єр-міністр Т. Блер після їхньої першої особистої зустрічі у лютому 2001 р. Він був приємно вражений серйозністю, обізнаністю президента США, його рішучістю і широким світоглядом, а неформальний стиль і прямолінійність висловлювань Дж. У. Буша, навпаки, сприяли швидшому знаходженню спільної мови між обома лідерами²¹. «Я завжди вмів читати людей», – написав Дж. У. Буш у спогадах, а серед рис свого характеру виокремив «безтурботність у поєднанні зі зневажливою ввічливістю»²². Гумор і дотепність він використовував як засіб розрядити напругу, те саме стосується й регулярних занять спортом (Дж. У. Буш займався бігом, долав марафонські дистанції).

У сукупності наведені характеристики як елементи першого, другого і похідного порядків відповідають виміру «екстраверсії» (extraversion) за п'ятифакторною моделлю. Це один з провідних психологічних вимірів особистості, який утворюють такі особистісні риси: авантюризм (а це сміливість, заповзятливість, безстрашність, нерозважливість), енергійність (активність, наполегливість, домінування), спонтанність (імпульсивність, легковажність, грайливість, ексцентричність), натхненність (веселість, дотепність, жвавість, бадьорість), балакучість (говірливість, багатослівність, артикуляція, язикатість), самовпевненість (егоїстичність, хвалькуватість, пихатість), чуттєвість (пристрасність, кокетливість), шаленість (пустотливість, галасливість, примхливість), товарицькість (компанійськість, дружелюбність, відкритість), нескромність (цікавість до чужих справ, безпардонність, нав'язливість), марносластво (пихатість, франтуватість, самовдоволеність)²³. «Екстраверсія» активує позитивні відчуття: відчуття щастя, бадьорості, радості від

---

¹⁹ Baker P. *Days of Fire. Bush and Cheney in the White House*. N. Y. : Doubleday, 2013. P. 17.

²⁰ Suskind R. *The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11*. N. Y. : Simon and Schuster, 2006. P. 215.

²¹ Seldon A., Ballinger Ch., Collings D., Snowdon P. *Blair*. London: The Free Press, 2004. P. 611–612.

²² Bush G. W. *Decision Points*. N. Y. : Broadway Paperbacks, 2011. P. 21.

²³ Goldberg L. R. An Alternative «Description of Personality»: The Big-Five Factor Structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1990, 59(6), P. 1218.

спілкування з людьми, вибухових емоцій від досягнення успіху; позначається на поведінці: на схильності до соціалізації, емоційного спілкування, ініціативності, занять спортом; впливає на сприйняття: на чітке однозначне розуміння цілі, пришвидшення прийняття рішень, бачення нейтральних речей у позитивному світлі і виокремлення потрібних підказок, здобуття прихильності людей; «вмикає» мотивацію: підвищує важливість досягнення цілі, додає оптимізму на шляху до мети, піднімає рівень очікувань від реалізації цілі і досягнення мети, стимулює лідерську поведінку²⁴. У поєднанні з невисокими показниками «поступливості» (agreeableness) «екстраверсія» створює балакучий, нестримний, невгамовний тип особистості, який за умови підвищення рівня «поступливості» перетворюється на енергійний, товариський, натхненний, безтурботний, жвавий і сповнений ентузіазму²⁵. Залишається з'ясувати, як «екстраверсія» Дж. У. Буша (і меншою мірою «поступливість») повпливали на характер і прийняття ним зовнішньополітичних рішень. Насамперед, йдеться про військову інтервенцію в Ірак 2003 р.

3. Рішення про військову інтервенцію в Ірак 2003 р. у контексті «особистісного чинника»

Неоднозначність цього рішення, а тим більше його наслідків, породжує різні думки і версії: від намагання Дж. У. Буша довершити справу свого батька і повалити режим С. Хусейна до отримання доступу до нафтових запасів Іраку і збагачення на цьому. Що цікаво, предметом обговорення на першому засіданні Ради з питань національної безпеки адміністрації президента Буша у січні 2001 р. був саме Ірак і провокована ним дестабілізація близькосхідного регіону. А навесні і влітку того ж року і держдепартамент, і Пентагон займалися генеруванням ідей і складанням планів можливої інтервенції в Ірак, незважаючи на зростаючу інтенсивність попереджень від ЦРУ про загрозу з боку Аль-Каїди²⁶. Більше того, відразу після терактів 11 вересня очільник військового відомства Д. Рамсфельд наказав своїм підлеглим розвідслужбам пошукати інформацію, яка б пов'язувала з терактами

---

²⁴ The Oxford Handbook of the Five Factors Model / ed. by Th. A. Widiger. Oxford: Oxford University Press, 2017. P. 62, 68–71.

²⁵ Goldberg L. R. The Structure of Personality Traits: Vertical and Horizontal Aspects / Studying Lives through Time: Personality and Development, ed. by D. C. Funder, R. D. Parke, C. Tomlinson-Keasey, K. Widaman. Washington, D. C.: American Psychological Association, 1993. P. 177.

²⁶ Suskind R. The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11. N. Y. : Simon and Schuster, 2006. P. 22.

Ірак. «Щоб водночас завдати удару й С. Хусейну, не лише У. бен Ладену»²⁷.

Такої інформації не знайшли й адміністрація Дж. У. Буша виступила проти режиму талібів в Афганістані, що надавав притулок осередкам Аль-Каїди на території країни. Було оголошено «війну проти тероризму», а Афганістан – її першим кроком. Незважаючи на рішучість Д. Рамсфелда і його заступника П. Волфовіца атакувати ще й Ірак, а також їхню готовність вести військову кампанію в Афганістані суто силами Пентагону, очільник держдепартаменту К. Пауелл вважав за доцільне прислухатися до порад британського прем'єр-міністра Т. Блера і створити міжнародну антитерористичну коаліцію. Підтримка Т. Блера була надзвичайно важливою для Дж. У. Буша, якого він цінував не лише як «особливого» союзника, а й знавця міжнародних відносин. На їхній зустрічі у Вашингтоні 20 вересня Буш без зайвої дипломатичності повідомив: «Спочатку Аль-Каїда і Талібан. Ірак – іншим разом»²⁸.

Цей «інший раз» настав у березні 2003 р., хоча з осені 2001 р. не сходив з порядку денного адміністрації. Було зрозуміло, що завдати удару Аль-Каїді в Афганістані зовсім не достатньо, щоб здолати тероризм як такий. Серйозною загрозою вважалися не стільки терористичні угруповання, скільки їхня підтримка з боку недружніх до США держав. На першому місці серед таких стояв Ірак, який з 1991 р. перебував під санкціями ООН, відмовлявся роззброюватися, перешкоджав роботі міжнародних інспекторів на своїй території, провокував адміністрацію президента У. Клінтона на здійснення операцій «Desert Yawn» та «Desert Fox», намагався організувати замах на життя Дж. Буша (1993 р.), вітав теракти 11 вересня й очевидно надавав притулок бойовикам Аль-Каїди, які рятувалися втечею з Афганістану. Наприкінці листопада 2001 р. президент Дж. У. Буш сказав Д. Рамсфелду неофіційно «підняти» військові плани Пентагону щодо Іраку, для консультацій викликали командувача CENTCOM генерала Т. Френкса, наприкінці грудня узгодили загальний план кампанії і Буш віддав наказ готувати збройні сили²⁹.

Моральна мотивація Дж. У. Буша зрозуміла: як президент найпотужнішої держави у світі, він не міг допустити повторного нападу на неї (що б це не було), а у світлі застерігаючої інформації від ЦРУ та ФБР про нові і нові загрози був змушений активно продовжувати «війну проти

---

²⁷ Mylroie L. *Bush vs the Beltway. How the CIA and the State Department Tried to Stop the War on Terror*. N. Y. : HarperCollins Publishers Inc., 2003. P. 43–44.

²⁸ Seldon A., Ballinger Ch., Collings D., Snowdon P. Blair. London : The Free Press, 2004. P. 494, 497.

²⁹ Sestanovich S. *Maximalist. America in the World from Truman to Obama*. N. Y. : Vintage Books, 2014. P. 281–282.

тероризму». Наступні цілі він виголосив у посланні до нації 29 січня 2002 р., назвавши Ірак, Іран і Північну Корею державами «осі зла», що збільшують свої арсенали зброї масового знищення, можуть шантажувати США та атакувати їхніх союзників³⁰. У подальших висловлюваннях президента регулярно фігурував Ірак. Наприклад, у квітні того ж року він публічно заявив: «Я не дозволю такій країні, як Ірак, очолюваній Саддамом, розробляти зброю масового знищення, щоб потім об'єднатися з терористичними організаціями і погрожувати світові»³¹.

Що стосується найближчого оточення Дж. У. Буша, то тут щодо Іраку думки розділилися. Р. Чейні, Д. Рамсфельд, П. Волфовіц, Д. Фейт (заступник очільника Пентагону з політичних питань), Р. Перл (старший радник президента) виступали за усунення С. Хусейна від влади. Для Р. Чейні і Д. Рамсфельда повалення С. Хусейна було історичним шансом, втраченим адміністрацією Дж. Буша (що психологічно впливало на чинного президента). Натомість К. Пауелл і К. Райс займали помірковану позицію, вважаючи за необхідне залучити контрольні механізми ООН, щоб унеможливити розвиток військових програм Іраку. Так було дешевше і надійніше, ніж вести військову кампанію з непередбачуваними наслідками³². Їх підтримував і директор ЦРУ Дж. Тенет, оскільки доказів пов'язаності режиму С. Хусейна з Аль-Каїдою так і не було. Це поступово зміщувало акцент у претензіях США до Іраку на несанкціоноване утримування ним зброї масового знищення.

Загрозливим режим С. Хусейна вважали і провідні діячі Демократичної партії. Колишній віце-президент і суперник Дж. Буша на президентських виборах А. Гор, старший з демократів у Сенатському комітеті з міжнародних відносин Дж. Байден, сенаторка від штату Нью-Йорк Х. Клінтон, лідер демократів у Палаті представників Р. Гэфардт та інші поділяли жорстку позицію президента щодо Іраку, однак виступали за дотримання усіх міжнародних процедур, тобто за легітимізацію військової кампанії через ООН³³. Для Дж. У. Буша, схильного до рішучих кроків, легітимізація видавалася зайвою бюрократією і такою,

---

³⁰ President Delivers State of the Union Address. 2002, January 29. President's Annual Address to the Nation. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>

³¹ Sestanovich S. *Maximalist. America in the World from Truman to Obama*. N. Y. : Vintage Books, 2014. P. 285.

³² Suskind R. *The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11*. N. Y. : Simon and Schuster, 2006. P. 25; Sestanovich S. *Maximalist. America in the World from Truman to Obama*. N. Y. : Vintage Books, 2014. P. 284.

³³ Sestanovich S. *Maximalist. America in the World from Truman to Obama*. N. Y. : Vintage Books, 2014. P. 283–284.

що підривала свободу дій наддержави на міжнародній арені. Налаштований досягти цілі, він не особливо звертав увагу на пропозицію Т. Блера поєднати зміну влади в Іраку з ізраїльсько-палестинським мирним урегулюванням. Іншими словами, проблемою № 1 близькосхідного регіону для президента Буша був режим С. Хусейна, тоді як перебирати на себе роль медіатора між А. Шароном та Я. Арафатом, продовжуючи справу свого попередника президента У. Клінтона, він не мав інтересу, а підтримувати палестинського лідера у контексті «війни проти тероризму» було навіть нелогічно³⁴. Дж. У. Буш не вважав за потрібне порадитися з батьком, досвіду якого у міжнародних відносинах позаздрив би кожен президент. Переконаний, що батько, як ніхто інший, розумів ціну питання і застеріг би його від помилкових кроків, Дж. У. Буш через свою самовпевненість не врахував банального: Дж. Буш не мав звички нав'язувати свої погляди іншим американським президентам, у тому числі й власному сину³⁵. Занепокоєння Дж. Буша щодо агресивності зовнішньополітичного курсу США намагався донести до адміністрації Б. Скоукрофт – радник з питань національної безпеки 41-го президента і голова президентської ради зовнішньої розвідки 43-го президента. На його думку, узгоджену з Дж. Бушем і висловлену на телебаченні, військове втручання США в Ірак призведе до дестабілізації усього близькосхідного регіону і виявиться контрпродуктивним без попереднього встановлення режиму інспекцій ООН за іракськими системами біологічної та хімічної зброї, а також без досягнення прогресу в ізраїльсько-палестинському врегулюванні³⁶. Розвиваючи аргументи у редакторській статті «Не атакуйте Саддама», опублікованій Wall Street Journal 15 серпня 2002 р., Б. Скоукрофт розкритикував односторонню стратегію США, що підриває міжнародні зусилля у боротьбі проти тероризму, і безапеляційно заявив: «... ми просто не виграємо війну без активної міжнародної підтримки, особливо у розвідувальній сфері»³⁷.

Ці публічні виступи поставили у незручне становище адміністрацію Дж. У. Буша, в якій не хотіли питати порад у 41-го президента чи прислухатися до застережень «надто обережних людей» з його оточення.

---

³⁴ Seldon A., Ballinger Ch., Collings D., Snowdon P. Blair. London: The Free Press, 2004. P. 619.

³⁵ Bush G. W. Decision Points. N. Y. : Broadway Paperbacks, 2011. P. 238; Sparrow B. The Strategist. Brent Scowcroft and the Call of National Security. N. Y. : Public Affairs, 2015. P. 526.

³⁶ Sparrow B. The Strategist. Brent Scowcroft and the Call of National Security. N. Y. : Public Affairs, 2015. P. 522.

³⁷ Suskind R. The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11. N. Y. : Simon and Schuster, 2006. P. 167.

Особливо ніяково почувалася К. Райс: добре знаючи характер Дж. У. Буша і його налаштованість активно діяти проти Іраку, розуміючи впливовість Р. Чейні і Д. Рамсфелда, чия позиція віддзеркалювала побажання президента, вона перейшла на їхній бік і не спромоглася належним чином донести до президента позицію Б. Скоукрофта (а відтак і Дж. Буша). Тепер їй доводилося виправдовуватися і звинувачувати Б. Скоукрофта – свого колишнього наставника в РНБ – у підступній поведінці, хоча насправді він наголошував на серйозності питання і необхідності його ретельного вивчення та аналізу. Віч-на-віч Скоукрофт говорив Райс, що за допомогою військової кампанії і повалення режиму не можливо збудувати демократію в Іраку, однак вона категорично стояла на своєму. Згодом, у 2009 р. вона йому сказала: «Ніхто не попереджав мене, що Ірак – це так складно»³⁸.

Ініціативи Б. Скоукрофта підсилювали позицію К. Пауелла, який все таки намагався довести президенту, що самостійно, без підтримки міжнародної спільноти, змінити режим в Іраку США не могли. Потрібно було знайти належні підстави для військового втручання, достатні для схвалення в ООН. Улітку 2002 р. окрім заяв про зброю масового знищення, до «справи» додалися підозри у спробах режиму С. Хусейна набути ядерну зброю, що спонукало США діяти швидко і превентивно, оскільки «час не на їхньому боці»³⁹. Президент Дж. У. Буш вважав, що підстав для втручання в Ірак вистачає, хоча б через регулярне порушення С. Хусейном зобов'язань, визначених резолюцією 687 Ради Безпеки від 3 квітня 1991 р., а так як ООН залишалася неефективною, США не могли зволікати. Рішення про військову кампанію було прийняте, а тому ні президент, ні К. Райс не проводили офіційних засідань РНБ на предмет того, чи Сполученим Штатам взагалі потрібно втручатися в Ірак і з якою метою⁴⁰. Президента задовольняла т. зв. «доктрина одного відсотка», сформульована Р. Чейні у листопаді 2001 р.: «Якщо існує хоча б один відсоток загрози [безпеці США], ми повинні трактувати це як очевидне у контексті нашої відповіді»⁴¹. Тобто США мали превентивно реагувати навіть на мінімальну ймовірність загрози. Військова могутність, фінансові, розвідувальні та інші потужності Сполучених Штатів давали їм змогу це робити, однак знову виникало питання щодо відповідності

---

³⁸ Sparrow B. The Strategist. Brent Scowcroft and the Call of National Security. N. Y. : Public Affairs, 2015. P. 526–527, 540.

³⁹ Suskind R. The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11. N. Y. : Simon and Schuster, 2006. P. 166–168.

⁴⁰ Sparrow B. The Strategist. Brent Scowcroft and the Call of National Security. N. Y. : Public Affairs, 2015. P. 522, 525.

⁴¹ Suskind R. The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11. N. Y. : Simon and Schuster, 2006. P. 62.

таких дій основоположним принципам міжнародного права. Президент Буш наполягав на тому, що понад десятилітнє порушення Іраком резолюції 687 давно підірвало угоду між Іраком та Кувейтом про припинення вогню і задіяло резолюцію 678 від 29 листопада 1990 р. (про застосування усіх необхідних заходів проти Іраку для відновлення миру і безпеки у регіоні), а значить США не потребували додаткової легітимності для своєї військової кампанії. Однак ця теза сама себе дискредитувала, адже резолюція 678 була, по суті, угодою Ради Безпеки з Іраком, і про її порушення мали заявляти усі члени Ради Безпеки, а не лише США⁴². До слова, Франція і Росія виступали проти військового втручання в Ірак, таку ж позицію займала Німеччина.

Тим не менше, це не впливало на рішучість Дж. У. Буша. На його боці була концепція унілатералізму, глобальні інтереси американської безпеки, морально виправдана «війна проти тероризму», яку він вів, власна амбітність і можливості наддержави⁴³. У значно складніших політичних умовах знаходився його основний союзник – Т. Блер. Британському прем'єр-міністру доводилося відстоювати правомірність силового врегулювання «іракського питання» як у парламенті, так і на рівні лідерів держав-членів ЄС, а тому він переконував Дж. У. Буша у необхідності формувати порядок денний міжнародних відносин у співпраці з ООН. Т. Блер, так само як і К. Пауелл, радив передати «справу» на розгляд Ради Безпеки, щоб та винесла «останнє попередження» режиму С. Хусейна⁴⁴. Для президента Буша це було лише затягуванням часу, однак, враховуючи те, що масштабні зусилля американських спецслужб так і не давали очевидних доказів контактів іракського керівництва з ватажками Аль-Каїди, наявності активних ядерних програм в Іраку чи зброї масового знищення⁴⁵, підтримка міжнародної спільноти Сполученим Штатам не завадила б. Виступаючи на засіданні Генеральної Асамблеї 12 вересня 2002 р., Дж. У. Буш представив повний перелік претензій до іракського керівництва, починаючи від порушень прав людини і завершуючи нехтуванням

---

⁴² Mylroie L. *Bush vs the Beltway. How the CIA and the State Department Tried to Stop the War on Terror*. N. Y. : HarperCollins Publishers Inc., 2003. P. 177.

⁴³ Ikenberry G. J. *Liberal Leviathan. The Origins, Crisis, and Transformation of the American World Order*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2011. P. 256–263.

⁴⁴ Shawcross W. *Allies. The U.S., Britain, Europe, and the War in Iraq*. N. Y. : Public Affairs, 2004. P. 116; Dobbs M. *Old Alliance, New Relevance. Blair's meeting with Bush evokes Roosevelt–Churchill decision*. *Washington Post*. 2003, January 31. URL: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2003/01/31/old-alliance-new-relevance/fd9d96c1-1467-47a7-a209-28fd99ed7056/>

⁴⁵ Suskind R. *The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11*. N. Y. : Simon and Schuster, 2006. P. 173.

міжнародних зобов'язань, і резюмував, що режим С. Хусейна – це постійно зростаюча загроза авторитету ООН і миру у світі⁴⁶. На початку листопада американська і британська делегації подали на розгляд Ради Безпеки текст нової резолюції, якій передували тривалі і напружені переговори на найвищому рівні між лідерами США, Великої Британії, Франції та Росії, а також на дипломатичному рівні в ООН. Однострійно схвалений документ (резолюція 1441) стверджував, що Ірак порушував усі резолюції, прийняті щодо нього з 1990 р., становить загрозу миру і безпеці в регіоні, повинен беззастережно співпрацювати з міжнародними інспекціями і довести, що не володіє зброєю масового знищення⁴⁷.

С. Хусейн отримав можливість переконати світ у відсутності злих намірів, а Дж. У. Буш – привід застосувати силу у випадку змарнування цієї можливості. Слід зазначити, що в адміністрації президента США мало хто вірив у спроможність резолюції 1441 змінити хід подій. Війна була невідворотна і 26 листопада Буш віддав остаточний наказ розгорнути американські збройні сили навколо Іраку⁴⁸. Він не міг збагнути, чому С. Хусейн наражається на небезпеку: якщо у нього справді не було зброї масового знищення, йому доцільніше відкрито це продемонструвати, а не продовжувати маніпулювати і вводити в оману міжнародних експертів, надаючи їм застарілу інформацію про свої програми озброєння⁴⁹. Виникла ситуація безпосереднього протистояння двох особистостей: рішуче налаштованого, імпульсивного, безстрашного, а тому й нерозсудливого Дж. У. Буша і жорстокого, прагматичного і водночас ірраціонального С. Хусейна, який персоніфікував себе з власною крайною, не припиняючи концентрувати владу, щоб не видатися слабким. Через параноїдальний страх за своє життя та авторитет у регіоні С. Хусейн не міг погодитися з ультимативною вимогою Дж. У. Буша залишити владу⁵⁰. Натомість отримав війну, яку Буш, через недалекоглядність, не зумів довести до перемоги.

---

⁴⁶ President's Remarks at the United Nations General Assembly. 2002, September 12. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/09/20020912-1.html>

⁴⁷ Security Council Resolution 1441. 2002, November 8. URL: <https://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf>

⁴⁸ Sestanovich S. *Maximalist. America in the World from Truman to Obama*. N. Y. : Vintage Books, 2014. P. 285.

⁴⁹ Bush G. W. *Decision Points*. N. Y. : Broadway Paperbacks, 2011. P. 269.

⁵⁰ Post J. M. Saddam Hussein of Iraq: A Political Psychology Profile. *Political Psychology*, 1991, 12(2), P. 279–289. doi.org/10.2307/3791465

ВИСНОВКИ

Військова кампанія з метою повалення режиму С. Хусейна тривала менше трьох тижнів (20 березня – 9 квітня 2003 р.) і здійснювалася збройними силами в економному режимі, щоб відповідати визвольній, гуманітарній місії. Оскільки адміністрація Дж. У. Буша не займалася плануванням опісля кампанії, зберігати так швидко і відносно легко досягнутий успіх у країні, де розгортався хаос, виявилось набагато складніше. Тому вторгнення в Ірак сприймалося військовими, безпосередньо задіяними у кампанії, як стратегічно ірраціональне. Для Р. Чейні і Д. Рамсфелда головним було повалити режим С. Хусейна, а не утримувати стабільність в Іраку після цього. Для Дж. У. Буша – довести світу свою рацію і правильність дій США. Його адміністрація дотрималася усіх офіційних процедур, провівши «іракське питання» через ООН, а військові майже показово виконали покладене на них завдання. Однак зброї масового знищення на території Іраку, про наявність якої президент Буш стверджував у зверненні до нації у січні 2003 р., а К. Пауелл переконував міжнародну спільноту, виступаючи на засіданні Ради Безпеки ООН у лютому того ж року⁵¹, так і не було виявлено, що не лише розвінчувало міф про загрозу з боку Іраку, яку необхідно якнайшвидше знешкодити, а й ставило під сумнів справжність мотивів американської адміністрації і легітимність її превентивних дій. Як згодом визнав П. Волфовіц, через бюрократичність, притаманну американським урядовим процесам, комплекс причин для військового вторгнення в Ірак адміністрація Дж. У. Буша звела до однієї найпромовистішої – наявності зброї масового знищення⁵². Це переконливо звучало і у Вашингтоні, і на міжнародній арені. Інша справа, що найпереконливіша причина не мала достовірних доказів.

Розпочавши т. зв. *blood-for-oil-for-freedom* війну (англ. кров за нафту, за свободу), Дж. У. Буш став заручником власних дорікань, висловлених під час президентської кампанії 2000 р. на адресу А. Гора і зовнішньої політики адміністрації У. Клінтона. «Я не думаю, що справа Сполучених Штатів – втручатися в країну і показувати, як потрібно діяти»⁵³. Йому довелося ще довго виправляти помилки свого імпульсивного рішення

---

⁵¹ President Delivers State of the Union Address. 2003, January 28. President's Annual Address to the Nation. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html>; U. S. Secretary of State Colin Powell Addresses the U. N. Security Council. 2003, February 5. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/02/20030205-1.html>

⁵² Mylroie L. *Bush vs the Beltway*. How the CIA and the State Department Tried to Stop the War on Terror. N. Y. : HarperCollins Publishers Inc., 2003. P. 220.

⁵³ Sestanovich S. *Maximalist. America in the World from Truman to Obama*. N. Y. : Vintage Books, 2014. P. 276.

щодо Іраку. Зокрема, наприкінці 2006 р. – наполягати на збільшенні американського військового контингенту в країні, незважаючи на падіння рейтингів, налаштованість адміністрації чим швидше завершити іракську кампанію, а також гостру критику громадської думки. Це вже була його війна, яку він не міг програти⁵⁴.

У підсумку, вплив особистості Дж. У. Буша на характер прийняття зовнішньополітичних рішень якнайкраще простежується на прикладі Іраку: визначивши режим С. Хусейна як загрозу США, він з готовністю виступив за її превентивну нейтралізацію, переконаний у правильності і моральності своїх дій. Його не зупинили жодні застереження, оскільки реальність «війни проти тероризму» виключала можливість очікування. Згода розділити відповідальність з ООН в «іракському питанні» свідчила про деяку поступливість американського президента, однак його екстраверсія брала гору, коли він наперед говорив про неефективність механізмів міжнародної організації. Дж. У. Буш не боявся приймати рішення і брати відповідальність на себе, надто коли ціна досягнення бажаного результату виявлялася зависокою. Його попередники – У. Клінтон (переважаючий вимір особистості – «відкритість новому досвіду») і Дж. Буш («сумлінність») – навряд чи наважилися б так ризикувати.

АНОТАЦІЯ

Розділ досліджує специфіку прийняття зовнішньополітичних рішень в адміністрації президента Дж. У. Буша з огляду на безпосередній вплив «особистісного чинника». Теоретичним підґрунтям для характеристики «особистісного чинника» у зовнішній політиці є п'ятифакторна модель особистості, розроблена американськими психологами Р. МакКреєм та П. Костою-молодшим, а також низка міждисциплінарних досліджень, присвячених політичній особистості, взаємодії її особистісних рис і поведінки у зовнішній політиці, проведених психологами і політологами О. Имелманом, Д. Сімонтонном, Дж. Постом, М. Херманн, Т. Гравеллом, Дж. Райфлером, Т. Скотто та ін. Психобіографічний портрет Дж. У. Буша синтезують дослідження О. Имелмана, Дж. Гартнера, Дж. Пфіффера, М. О'Рейлі, У. Ренфро. Додатковим наповненням для п'ятифакторної моделі є мемуарна література, зокрема мемуари самого президента Буша, спогади людей з його найближчого оточення, а також дослідження відомих політичних журналістів та експертів, наприклад, П. Бейкера, Р. Сускінда, У. Шоукросса.

У сукупності особистісні риси Дж. У. Буша свідчать про «екстраверсію» (extraversion) як переважаючий вимір його особистості у

---

⁵⁴ Bush G. W. Decision Points. N. Y. : Broadway Paperbacks, 2011. P. 371, 377.

поєднанні з невисоким рівнем «поступливості» (agreeableness). У контексті прийняття зовнішньополітичних рішень це означає амбітність і прагнення досягти результату, імпульсивність і намагання будь-що отримати бажане, самовпевненість і покладання на інстинкт, ніж на раціональний розрахунок, а звідси – поверхневність і свідоме уникнення вдумливої роботи, схильність ризикувати замість вникати у деталі і спрощувати замість аналізувати альтернативні варіанти. Максималізм і релігійність Дж. У. Буша стали визначальними характеристиками концепції унілатералізму і глобальної «війни проти тероризму», покладених в основу зовнішньої політики США з 2001 р. Контroversійне рішення здійснити військову інтервенцію в Ірак – приклад відображення прямолінійності, авантюризму і нерозважливості президента.

Література

1. Baker P. *Days of Fire. Bush and Cheney in the White House*. N. Y. : Doubleday, 2013.
2. Burka P. The W. Nobody Knows. What he's like in real life. *Texas Monthly*. 1999, June. URL: <http://www.texasmonthly.com/politics/the-w-nobody-knows>
3. Bush G. W. *Decision Points*. N. Y. : Broadway Paperbacks, 2011.
4. Dobbs M. Old Alliance, New Relevance. Blair's meeting with Bush evokes Roosevelt-Churchill decision. *Washington Post*. 2003, January 31. URL: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2003/01/31/old-alliance-new-relevance/fd9d96c1-1467-47a7-a209-28fd99ed7056/>
5. Feller B. Bush's Personality Shapes His Legacy. *The Associated Press*. 2009, January 3. URL: <http://www.nbcnews.com/id/wbna28482517>
6. Gartner J. D. How to Pick a President. What we want in a leader and what we need in a leader may be two different things. *Psychology Today*. 2016, January 5. URL: <http://www.psychologytoday.com/us/articles/201601/how-pick-president>
7. Goldberg L. R. An Alternative «Description of Personality»: The Big-Five Factor Structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1990, 59(6), P. 1216–1229.
8. Goldberg L. R. *The Structure of Personality Traits: Vertical and Horizontal Aspects / Studying Lives through Time: Personality and Development*, ed. by D. C. Funder, R. D. Parke, C. Tomlinson-Keasey, K. Widaman. Washington, D. C. : American Psychological Association, 1993. P. 169–188.
9. Gravelle T. B., Reifler J., Scotto Th. J. Personality Traits and Foreign Policy Attitudes: A cross-national exploratory study. *Personality and Individual Differences*, 2020, 153 [109607]. doi:10.1016/j.paid.2019.109607

10. Hermann M. G. *Assessing Leadership Style: Trait Analysis / The Psychological Assessment of Political Leaders. With Profiles of Saddam Hussein and Bill Clinton*, ed. by J. M. Post. Michigan : The University of Michigan Press, 2003. P. 178–212.
11. Ikenberry G. J. *Liberal Leviathan. The Origins, Crisis, and Transformation of the American World Order*. Princeton, NJ : Princeton University Press, 2011.
12. Immelman A. The Assessment of Political Personality: A Psychodiagnostically Relevant Conceptualization and Methodology. *Political Psychology*, 1993, 14(4), P. 725–741.
13. Immelman A. The Political Personality of U.S. President George W. Bush / *Political Leadership for the New Century: Personality and Behavior among American Leaders*, ed. by L. O. Valentyn, O. Feldman. Westport, CT: Praeger, 2002. P. 81–103. URL: http://digitalcommons.csbsju.edu/psychology_pubs/52/
14. Mylroie L. *Bush vs the Beltway. How the CIA and the State Department Tried to Stop the War on Terror*. N. Y. : HarperCollins Publishers Inc., 2003.
15. O'Reilly M. J., Renfro W. B. Like Father, Like Son? A Comparison of the Foreign Policies of George H. W. Bush and George W. Bush. *Historia Actual Online*, 2006, 10, P. 17–36. URL: http://researchgate.net/publication/40905804_
16. Pfiffner J. P. George W. Bush: Policy, Politics, and Personality / *New Challenges for the American Presidency*, ed. by G. C. Edwards III, Ph. J. Davies. N. Y. : Pearson / Longman, 2004. P. 161–181. URL: http://pfiffner.gmu.edu/files/pdfs/Book_Chapters/Bush%20Personality,%2004.pdf
17. Post J. M. Saddam Hussein of Iraq: A Political Psychology Profile. *Political Psychology*, 1991, 12(2), P. 279–289. doi.org/10.2307/3791465
18. Post J. M. Assessing Leaders at a Distance: The Political Personality Profile / *The Psychological Assessment of Political Leaders. With Profiles of Saddam Hussein and Bill Clinton*, ed. by J. M. Post. Michigan: The University of Michigan Press, 2003. P. 69–104.
19. President Delivers State of the Union Address. 2002, January 29. President's Annual Address to the Nation. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>
20. President Delivers State of the Union Address. 2003, January 28. President's Annual Address to the Nation. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html>

21. President's Remarks at the United Nations General Assembly. 2002, September 12. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/09/20020912-1.html>
22. Security Council Resolution 1441. 2002, November 8. URL: <https://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf>
23. Seldon A., Ballinger Ch., Collings D., Snowdon P. *Blair*. London : The Free Press, 2004.
24. Sestanovich S. *Maximalist. America in the World from Truman to Obama*. N. Y. : Vintage Books, 2014.
25. Shawcross W. *Allies. The U.S., Britain, Europe, and the War in Iraq*. N. Y. : Public Affairs, 2004.
26. Simonton D. K. *Presidential Style: Personality, Biography, and Performance. Journal of Personality and Social Psychology*, 1988, 55(6), P. 928–936.
27. Sparrow B. *The Strategist. Brent Scowcroft and the Call of National Security*. N. Y. : Public Affairs, 2015.
28. Suskind R. *The One Percent Doctrine. Deep Inside America's Pursuit of Its Enemies Since 9/11*. N. Y. : Simon and Schuster, 2006.
29. *The Oxford Handbook of the Five Factors Model* / ed. by Th. A. Widiger. Oxford: Oxford University Press, 2017.
30. U. S. Secretary of State Colin Powell Addresses the U. N. Security Council. 2003, February 5. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/02/20030205-1.html>

Information about the author:

Pyk Svitlana Myroslavivna,

Candidate of Political Sciences,

Associate Professor at the Department
of International Relations and Diplomacy

Ivan Franko National University of Lviv

19, Sichovykh Striltsiv Str., Lviv 79000, Ukraine